

FOGYATÉKOSSÁGOK HETE A BERKELEY EGYETEMEN

FLAMICH MÁRIA* – HOFFMANN RITA**

* az ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola Tanulás-Tanítás Program
Fulbright ösztöndíjas hallgatója
flamich.maria@chello.hu

** az ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola Tanulás-Tanítás Program
Fulbright ösztöndíjas hallgatója
hoffmann.rita@chello.hu

„*Gördülj és lőj!*” (*Roll N' Shoot*) Ezzel a felhívással és egy kerekesszékes kosárlabda meccsel kezdődött – immár hatodik alkalommal – a Fogyatékosságok Hete (*Disability Awareness Week*) című eseménysorozat a Berkeley Egyetemen (University of California, Berkeley) 2012. március 11-én vasárnap a *Fogyatékos Hallgatók Egyesülete (Disabled Student's Union)* rendezésében. A nevezési díj egy négyfős csapat számára 250 dollár volt, ami az adóból levonható. A befolyt összeget az Öbölkörnyéki Fogyatékosok Szabadidős és Sportprogramjai (Bay Area Outreach and Recreation Program) támogatására fordítják. Az érdeklődők délelőtt 10 órától ülhetek kerekesszékebe, hogy megismerkedjenek a játék sajátosságaival, fortélyai-
val, izgalmával és mindenekelőtt örömeivel. A közös játék garantálta a kihívásokat, a felejthetetlen élményt és a saját tapasztalaton alapuló ismereteket, amelyeken keresztül a játékosok bepillantást nyertek a kerekesszékes sport kulisszatitkaiba.

Érzékenyítés! Figyelemfelhívás! Kampány! – gondolhatnánk, ha Berkeleyben nem lenne valamennyi utcasarok a látás- és mozgássérültek számára egyaránt jól látható, megfelelően lekerekített és egyben érezhető taktilis jelzéssel ellátott; ha nem tudnánk, hogy minden középület megközelíthető és bejárható kerekesszékekkel; ha nem látnánk a bankautomaták braille feliratait, ha nem lenne minden jegyváltó- és bankautomatán fülhallgatónak kialakított hely, ami azt jelenti, hogy képernyőolvasó szoftverrel is használható; ha nem lenne természetes, hogy a metró, azaz itt BART (Bay Area Rapid Transit), mélyállomásába lifttel egyszerű lejutni, és ha nem lenne legalább annyira könnyű a beszállás a metrókocsikba.

Berkeley, a fogyatékosjogi mozgalmak bölcsője, számos szempontból akadálymentes város. Itt a mindennapokban is láthatóan és tevékenyen jelen van a fogyatékos-sággal élő személy. Mindenki találkozhat vele az utcákon járókelőként, a bankokban alkalmazottként, a vonatokon utasként és a kampuszban egyetemi hallgatóként, oktatóként egyaránt. Felmerül a kérdés: Miért van szükség Berkeleyben, a világ egyik legakadálymentesebb és legliberálisabb városában a Fogyatékosságok Hetére? Az egyik lehetséges magyarázat az, hogy az emberek az állandó és

aktív jelenlét ellenére, még mindig keveset tudnak a fogyatékosággal élő személyekről. Meglepő, de számos érintett úgy véli, ez még itt is igaz. A másik megközelítés szerint pedig a fogyatékosággal élő személyeknek – mint bárki másnak – szükségük van olyan fórumokra, ahol elmondhatják, mit gondolnak a párkapcsolatokról, a szexről, a fogyatékoságról, mint társadalmi konstruktumról, vagy a fogyatékoság elfogadásáról. Ezt a kétféle megközelítést ötvözte és tükrözte a Fogyatékoságok Hetének valamennyi eseménye, ahol minden érdeklődő tabuk és félelem nélkül kérdezhetett, beszélgethetett a meghívott előadókkal, akik többségében az egyetem fogyatékosággal élő hallgatói és professzorai.

Magától értetődően a rendezvénysorozat minden tekintetben összhangban volt az ADA (The Americans with Disabilities Act) előírásaival, így az akadálymentesség a megközelíthetőségen túl a jelnyelvi tolmácsolást és a valósidejű feliratozást is jelentette. A rendezők a programok összeállítása során nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy bemutassák a fogyatékosággal élő személyek sokszínűségét.

A vasárnapi kosárlabda meccset hétfőn egy teljesen más profilú, de nem kevésbé érdekes esemény, „*A fogyatékosok és a szex*” (*Are Cripples Screwed?*) című fórum követte. A beszélgetés kiindulópontja a fogyatékosággal élő személyek szexualitásának filmbeli ábrázolása volt. A fórum rávilágított arra a talán kevésbé ismert tényre, hogy a filmvilág általában teljesen aszexuális képet fest a fogyatékosággal élő személyekről, amennyiben mégsem, úgy kiszolgáltatott, szánalmas szerepbe kényszeríti őket. A fórum résztvevői egybehangzóan kijelentették, „a fogyatékoság nem korlátozza vagy akadályozza tartalmas párkapcsolatok kialakulását, illetve a szexualitást.”

A „*Fogyatékoság filozófiája*” (*The Philosophy of Disability*) című beszélgetés újabb oldalról közelített a fogyatékoság, valamint a fogyatékosággal élő személyek felé. Arra a kérdésre keresett választ, milyen szerepet játszik a társadalom a fogyatékoság társadalmi konstrukciójában. A beszélgetésből egy új fogalom, a mellőzés episztemológiája (the epistemology of ignorance) értelmezése bontakozott ki. Valamennyi megszólaló nagy hangsúlyt fektetett a fogyatékosággal kapcsolatos igazságok feltárására, és a jelenleg még uralkodó, gyakran kedvezőtlen szemléletmegváltoztatását célzó törekvések elemzésére, értékelésére. A fórumon meghívott előadóként fogyatékosággal élő társadalomtudós, politológus és író, valamint a Bölcsészkar fogyatékosági mozgalmak mellett elkötelezett, nem fogyatékosággal élő dékánhelyettese vett részt.

A negyedik esemény a legendás *AXIS Dance Company* táncgyüttes előadása volt. Az együttes 1987 óta működik, profilja elsősorban a modern táncművészet, tagjai a hagyományos értelemben ismert táncosok mellett, kerekesszékes, valamint művésztagokkal rendelkező művészek. Az együttes műfajt teremtett az által, hogy a világon elsőként ismerte fel a művészet kifejező erejét a fizikailag más képességekkel rendelkező emberekben. A „*So You Think You Can Dance*” című, Amerikában népszerű tévéprogramból is jól ismert, több alkalommal Isadora Duncan Díjjal

kitüntetett együttes exkluzív előadásával hívta fel a figyelmet a fogyatékossgal élő személyek – itt már ismert és elismert – értékeire.

„Fogyatékossg – Miért törődnénk vele?” („*Disability, Why Should We Care?*”) Az ötödik esemény címe jóllehet figyelemfelkeltő, mégsem sejtette a beszélgetés valódi tartalmát. A záróforum ugyanis visszatekintett a múltra, ismertette a jelent és lassan körvonalazta a jövőt, ahol nem tabu, nem szégyen a fogyatékossg, beszélni kell róla, meg kell ismerni. Ezt a megközelítést támasztotta alá valamennyi résztvevő, akik közül hadd említsünk meg egy legendás személyiséget, *Zona Robertset*, a fogyatékossgjogi mozgalmak elindítója *Ed Roberts* édesanyját. A kilencvenkét éves hölgy páratlan tisztánlátással beszélt szülői szerepről, érdekérvényesítésről, a mindennapok gondjairól, méltóságról és a fogyatékossg elfogadásáról.

A március 11-e és 16-a között rendezett eseménysorozat közeli, ám mégis tárgyilagos képet mutatott a fogyatékos személyek sokszínűségéről. Személyes történetekből tudhattuk meg, hogyan fogadja el egy szülő gyermeke fogyatékossgát, egy csapatban vagy ellenfélként üdvözölhettük a fogyatékos sportolót, együtt gondolkodhattunk a fogyatékos tudóssal, politológussal, kérdezhettük a vak író világlátásáról, találkozhattunk kerekesszékes művészekkel, – de mindenekelőtt – megismerhettük a fogyatékos embert, aki a hétköznapok, a sport, a tudomány vagy a művészetek eszközeivel legjobb tudása és képessége szerint arra törekszik, hogy eloszlassa a fogyatékossgal élő embert övező félreértéseket, sztereotípiákat és előítéleteket.